

Verslag 2^e webinar over het Nationaal Strategisch Plan georganiseerd door werkgroep landbouw van de PvdA op 2 december 2021

Aanwezigen

Lia Roefs (PvdA, GS Limburg), Berend Potjer (GL, GS Zuid-Holland), Anita Pijpelink (PvdA, GS Zeeland), Marjolein van Elteren (GL, PS Utrecht), Hetty Janssen (PvdA, PS Friesland), Saskia Kluit (GL, EK), Sef Teerink (PvdA, Zuid-Holland), Rien Cardol (GL, PS Noord-Holland), Annet Krijgsman (PvdA, PS Utrecht), Rob Bots (GL, Waterschap Brabant), Aukelien Jellema (PvdA, PS Noord-Holland), Evelien Hijink (PvdA, PS Zuid-Holland), Sinan Özkaya (GL, PS Zuid-Holland), Hennie Wiersma-den Dulk (AB Waterschap Hollandse Delta), Charlotte de Roo (GL, PS Gelderland), Inez Flaming (PvdA, PS Zeeland), Janet Duursma (GL, PS Gelderland), Gerwi Temmink (GL, PS Zeeland) Lizette Lemmens (GL, Burgercommissie Limburg), Annelies Stolp (AB Wetterskip Fryslan), Lianne Schuuring (PvdA, Provincie Limburg), Edith van Dijk (PvdA, PS Brabant), Douwe Bouma (GL, PS Overijssel), Eddy Heerschop (PvdA-fractie Zeeland), Maaïke Walraven (GL, PS Zeeland), Robert Baayen (WUR), Jeroen van Buuren (GL, werkgroep LNDV), Ernst Hart (GL, werkgroep LNDV), Sieward Nijhuis (GL, LNDV), Koen van der Gaast (PvdA, Duurzaam), Sophieke Kappers (PvdA, Duurzaam, werkgroep landbouw), Chris Peeters (idem), Jacky Bax (idem), Udo Teunis (idem), Keimpe van der Heide (idem), Joost de Jong (idem).

Inleiding Sophieke Kappers, voorzitter werkgroep landbouw PvdA Duurzaam

Over het Nationaal Strategisch Plan (NSP), de Nederlandse invulling van het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB), heeft de werkgroep landbouw van PvdA Duurzaam een eerste webinar gehouden op 27.9.2021.

Op verzoek van betrokkenen nu dit tweede webinar voor PvdA en GL net vóór het debat van de Tweede Kamercommissie LNV op 8.12.2021. Het webinar is bedoeld om uitwisseling en afstemming te faciliteren.

Omdat juist nu de TK vergadert over de begroting van LNV, zijn Joris Thijssen en Laura Bromet helaas verhinderd. Ze krijgen in ieder geval het verslag.

Op het eerste webinar spraken Jeroen Candel en Robert Baayen van de WUR. Robert Baayen is nu ook aanwezig om eventuele vragen te kunnen beantwoorden.

Inleiding Lia Roefs, GS Limburg, PvdA, over IPO-voorstel aan Minister LNV

Lia Roefs is na een lange PvdA-loopbaan sinds juli gedeputeerde in Limburg, lid van de bestuurlijke adviescommissie (BAC) Vitaal Platteland IPO, en de bestuurlijke kerngroep over het NSP. Het IPO heeft de Minister van LNV aangegeven dat de provincies 15% overheveling van de eerste naar de tweede pijler willen. Dat is minder dan de Minister zelf wilde.

Waarom? Uit volle overtuiging omdat het IPO en ook Lia duidelijk is dat boeren heel goed weten dat een transitie nodig is, maar er grote moeite mee hebben. Als te hard wordt ingezet is de politiek straks de boeren kwijt, en als de boeren niet meer steun vragen uit het NSP dan zijn ze ook niet meer te ondersteunen bij een draai naar meer duurzame landbouw.

De 15% was binnen IPO al een compromis tussen leden die minder en leden die meer overheveling wilden. Politiek is altijd met compromissen werken.

Intussen is in de TK de motie aangenomen om stapsgewijs naar 30% overheveling te gaan. IPO heeft aan de Minister aangegeven dat dan eerst 15% overheveling acceptabel is. Vervolgens stapsgewijs naar 30%, waarbij voortdurend wordt gemonitord of de effecten een volgende stap ook ondersteunen. Ook een internationale vergelijking is wenselijk, omdat in sommige landen juist wordt gepleit voor overheveling van de tweede naar de eerste pijler. IPO heeft aangegeven dat er ook geld moet zijn voor innovatie, want die post was eruit gevallen.

In de TK leeft een misverstand over de ecoregelingen. Die zitten in de eerste pijler en die krijgen de boeren zelf, als (geconditioneerde) aanvulling op de basispremie. Uit de 15 tot 30% overheveling naar pijler 2 kunnen de natuuropgaven et cetera worden gefinancierd.

Berend Potjer, GS Zuid-Holland, GL

Berend benoemt dat pijler 1 uitkeringen aan boeren betreft en pijler 2 subsidies met resultaatverplichting. Nederland heeft een aantal opgaven met betrekking tot bijvoorbeeld stikstof en waterwaarde. Voor waterwaarde heeft NL al twee keer uitstel gekregen. Nu is er de unieke situatie dat met het NSP kan worden bijdragen aan die milieuopgaven. Groen herstel is de inzet van de provincies, maar ze zitten er verschillend in. Landbouwprovincies meer traditioneel, andere meer gericht op vergroenen. Als PvdA en GL is het belangrijk die kant op te duwen. Men zegt dat inkomenssteun voor boeren belangrijk is. Tegelijkertijd dat als je de lat te hoog legt, ze zullen afhaken. Hoe kan dat als ze dat geld nodig hebben?

Het GLB-geld is belastinggeld dus daar mag een bijdrage aan publieke doelstellingen tegenover staan, zoals die voor schoner water en een betere biodiversiteit. Met dat geld zijn niet alle milieuproblemen op te lossen, maar ze kunnen wel versterkend werken op de transitie en de middelen die daarvoor moeten worden ingezet.

Anita Pijpelink, GS Zeeland, PvdA

Zeeland is een meer behoudende provincie. Een collega-gedeputeerde kiest sterk voor de landbouw, begrijpelijk want in Zeeland vooral akkerbouw.

Eens met Berend dat GLB alleen niet genoeg is. Ook met Lia dat je moet kijken naar de beweging die je inzet. Die beweging gaat de goede kant op. Maar gaat het snel genoeg? 15% is een compromis, maar wel in de goede richting. Anita is de enige PvdA GS in de IPO BAC stikstof. De stikstofcrisis is in feite een biodiversiteitscrisis en een kwestie van ruimtelijke indeling. Dus belangrijk de blik breder te trekken.

Chris Peeters, werkgroep landbouw, toelichting op de "knoppennotitie"

Inzet van het stuk is: het ingewikkelde NSP-dossier focussen op punten waarop nog verschil te maken valt: invulling conditionaliteiten, ecoregelingen, budgetverdeling en overheveling van pijler 1 naar pijler 2.

Intussen heeft de Minister van LNV het nitraatdossier aangepast, waarbij ze nadere voorstellen doet voor bufferstroken en gewasrotatie.

Van groot belang is de keuze voor de mate van overheveling van pijler 1 naar 2. Met meer overheveling komt er een grotere verantwoordelijkheid bij de provincies te liggen.

Discussie naar aanleiding van de "knoppennotitie"

In de discussie komen de volgende punten voorbij:

- De veenweideproblematiek is groot in bijvoorbeeld Friesland en Noord-Holland. Als je het waterpeil verhoogt tot 30 cm onder het maaiveld wordt de grond minder waard. Daarvoor moet je boeren compenseren. Daarvoor is inzet NSP-middelen via overheveling van pijler 1 naar pijler 2 nodig, want provincie Friesland kan de kosten niet alleen dragen. Geldt ook voor bufferzones en extensivering in Noord-Holland. IPO vreest echter dat dat dan ten koste gaat van bijdrage aan alle boeren in pijler 1. Wellicht dat LNV andere middelen inzet voor veenweidegebieden (onderwerp kabinetsformatie). Robert Baayen voegt toe dat uit de WUR-analyse blijkt dat compensatie via Art. 66 van de Strategische Plannen Verordening voor de verhoging van het waterpeil in de veenweidegebieden de eenvoudigste manier is om het milieu te verbeteren. Het effect op de basispremie is over alle bedrijven samen < 5%, omdat het betreffende gebied beperkt is. De discussie lijkt er nu een te zijn over schaarste, maar als het Rijk meer middelen inzet kan het NSP wel functioneren als "pomp" om die extra middelen goed in te zetten. De middelen van het Rijk hoeven niet uitsluitend te worden ingezet voor uitkoop, ze kunnen ook worden toegevoegd aan het GLB voor compensatie voor extensivering. Dat moet dan wel in het NSP worden aangegeven.

- Kan het NSP niet worden gedifferentieerd naar specifieke provincies of gebieden? Ja, maar dat is complex want aan het NSP zit een reeks regelingen vast. Het moet wel uitvoerbaar blijven.
- Boeren "kwijtraken" door meer overheveling naar pijler 2 speelt niet overal. In sommige regio's juist subsidies voor nieuwe plannen, dus pijler 2, nodig om boeren niet kwijt te raken. Van de boeren is naar schatting 10% boeren koploper, 80% wil wel verduurzamen maar weet niet hoe en slechts 10% heeft de hakken in het zand. Belangrijk om energie niet te verspillen aan laatste 10%. Vraagstuk voor boeren is hoe hun verdienmodel bij een duurzamer boeren rond te krijgen. Bij die zoektocht moeten ze worden ondersteund. Belangrijk wel milieueisen te koppelen aan subsidies voor boeren, want dat ontbreekt vaak. Robert Baayen: kwijtraken van boeren kan worden voorkomen door zaken via wetgeving te regelen, want dan moeten boeren daaraan voldoen. Er is een fundamenteel verschil tussen hogere wettelijke normen (die leiden niet tot minder deelname aan het GLB) en een hogere conditionaliteit voor de inkomenssteun (die kan wel leiden tot minder deelname aan het GLB, want daarbij maken boeren een afweging tussen wat deelname aan het GLB hen kost en oplevert). De inkomensdaling voor boeren bij hogere overheveling kan bovendien worden teruggebracht door meer Rijksgeld in het GLB te pompen, dat leidt automatisch tot meer inkomen voor boeren en meer resultaat voor stikstof, klimaat en biodiversiteit.
- Dossiers als landbouw, natuur, water worden binnen provincies zelden door linkse partijen opgepakt. Dan komt het bij behoudend CDA terecht. Voor linkse gedeputeerden dan lastig ook de materie te beheersen en invloed te kunnen uitoefenen. Dus die dossiers als linkse partijen gaan claimen en verantwoordelijkheid nemen. Leidt tot andere discussie in de IPO BACs. IPO moet in gesprek met minister met één standpunt komen, dus dat wordt gemene deler van de samenstelling.
- NSP wordt uiteindelijk bepaald door Minister in gesprek met TK, maar provincies hebben eigen kaders voor gebiedsgerichte aanpak.
- Innovatie levert volgens sommigen niets op, volgens anderen cruciaal om boeren te helpen bij ontwikkelen nieuw bedrijfsmodel.
- Naast de boeren zijn ook millennials bij dit dossier een relevante groep met belangen, nl. hun toekomst in een beter milieu.
- In waterschappen lijkt het NSP niet erg te leven. Zorgelijk want zij zijn bijvoorbeeld hard nodig voor de 7^e nitraatrichtlijn (bijv. de bufferstroken langs sloten).
- Andere geldstromen relevant? Nederland was laatste om voor Just Transition Fund een plan in te dienen.
- De garantietermijn van Anlb-vergoedingen is voor boeren belangrijk. Bij het NSP gaat het steeds om zevenjaarsplannen. Het is mogelijk om boeren garanties voor langere termijnen te geven.
- De regeling niet-productief areaal heeft niet het bedoelde resultaat opgeleverd. Hoe zit dat? Robert Baayen: in Nederland kreeg dat de vorm van bijna 100% inzet van vanggewassen, maar die dragen nauwelijks bij aan biodiversiteit. Dus de Minister, die vanggewassen nu daarom "green washing" noemt, wil geen vanggewassen als onderdeel van GLMC9.

Afsluitend

Berend Potjer tevreden over discussie. Milieu en natuur zijn van levensbelang, zijn niet weg te managen. Keuze bij NSP is zeven jaar investeren in gezonde landbouw of achteruit boeren. Bij dat laatste kans op volgende crisis door het watersysteem. Dus belangrijk NSP in te zetten voor die doelen. Dat moet niet tegen de landbouw zijn, maar vóór het belonen van boeren die willen verduurzamen. Zie daarvoor ook recente rapport Raad voor de leefomgeving en infrastructuur.

Lia Roefs onderstreept dat de draai die boeren moeten maken complex is. Daarvoor hebben ze kennis nodig over wat natuurbeheer praktisch inhoudt en welk verdienmodel mogelijk is. Dus innovatie is wel degelijk nodig. Belangrijk is zicht te krijgen op welke boeren die draai willen maken. Zij betreft daar ook het waterschap bij. In Limburg zijn de boeren cruciaal om de natuur te behouden. Eens met Baayen dat het wenselijk is het verhaal groter te maken dan alleen het NSP.

Anita Pijpelink ontmoet geregeld jonge boeren bij hun opleidingen en is daardoor heel hoopvol gestemd. Bij hen zie je dat ze de "mind shift" maken om te denken in termen van "gezond boeren". Boeren zijn overigens wel ondernemers, die dus zelf voor het ondernemersrisico kiezen.

Suggesties voor vervolg

Aan welk type activiteiten van de werkgroep landbouw hebben de aanwezigen behoefte?
Men is blij met deze bijeenkomst.

Suggesties voor andere activiteiten:

- Verslag inbreng Joris Thijssen en Laura Bromet in de TK-discussie op 8.12.2021.
- Ontwikkelen beeld hoe PvdA en GL invloed kunnen uitoefenen op de provinciale rol na vaststelling NSP
- Lange termijn visie en plan op de landbouw.
- Maatschappelijke kosten en baten analyse doen van omschakeling naar duurzame landbouw.
- Als PvdA en GL nadenken wat in de komende verkiezingsronde samen te doen in deze materie.
- Concrete acties om reuring in de achterbannen op te wekken.
- Discussie organiseren over "Nederland onder water".

Werkgroep Landbouw - PvdA Duurzaam
2 december 2021